

היו חיילים שיכורים ופקידי ממשל חסרי השכלה, יוצאי המעמד הנמוך, שהגיעו לשרת בארץ, לפעמים כעונש משמעותי. לא חשבו על כך שלונדון הייתה תל חורבות, שבאיים הבריטיים חל משטר צנע חמור ושבעיני עקרות בית אנגליות רבות ארץ ישראל הצטיירה, במכתבי בעליהן ששרתו כאן, כגן עדן שבו הכל בשפע ואין כמעט הגבלות.

לא כל אנגלי, שישב בקפה "פלאטו" על כוסו של וויסקי, היה לורד בעל Manor House. היו אלה אנשים רגילים, שדאגו למשפחותיהם באנגליה הרחוקה המופצצת ומה עלול להיות גורלן, אם ייהרגו ע"י רומל במדבר המערבי. הם לא נהגו לדבר הרבה על עצמם. פה ושם קצין בכיר מלמל, שנותר לבדו ואחרון מהגדוד בו שרת ומחכה לשיבוץ ליחידה אחרת. הם פתרו את בעיותיהם האישיות והרהורי לבם בדרך שאבות אבותיהם, מהאטלנטיק ועד האורל ובאמריקה מחוף אל חוף, פתרו אותן - בעזרת John Barleycorn - הטיפה המרה, שמקורה בתבואה או בתפוח"א, בה טבלו והטביעו את צרותיהם. לנו, ליהודים, דרך זו אף פעם לא נראתה כל כך, לכן צרותינו הצרורות דבקו בנו תמיד. לאנגלי או לסקוטי, שישב שם אצל פלאטו מאחורי הבקבוק, זה תרם במקצת לשכחה ועזר לו ב- 48 שעות חופשה של ייאוש וערירות. זאת כל עוד ישבו לבדם - האנגלים, הסקוטים, האוסטרלים ודרום אפריקאים. אם נמצאו יותר מ"עדה" אחת באותו מקום, אזי המסה הקריטית הגיעה חיש מהר להתפרקות. במיוחד אנגלים ואוסטרלים לא יכלו להיוועד יחד, באותו מקום, יותר מרבע שעה מבלי שיתפרצו להתנגשות אלימה.

טינה שבטית, שמקורה עוד מימי הגלייתם של אסירים לחופי אוסטרליה ומהרפתקת גליפולי בה הקריב צ'רצ'יל לשוא, בניסיונו הכושל לפתוח חזית שנייה במלחמה הראשונה, יחידות אוסטרליות רבות. בפלישה ללבנון ב-1941 שוב נשלחו האוסטרלים קדימה - וכמו כן בטוברוק, שם ישבו בקווים הקדמיים. זאת הייתה הרגשת הקיפוח של האוסטרלים כלפי האנגלים - ה-pommies, המשתמטים, ששולחים תמיד אחרים להוציא עבורם את הערמונים מן האש. זכור לי ערב אחד אצל פלאטו, בו תריסר אנגלים ואוסטרלים הפכו את בית הקפה, תוך דקות ספורות, על תלו. הופעתה המהירה של המשטרה הצבאית מנעה הרוגים. הטינה היא שבטית ושורשיה בהיסטוריה. "היודעים אתם", שאל פעם קצין סקוטי בקול רם את קהל הנוכחים, "היודעים אתם, מה זאת האימפריה הבריטית? מוח סקוטי, עבודה אירית וכסף יהודי. מי צריך את האנגלים!"

יחזק פלאטו הזקן מאוד לא אהב את התנהלות העניינים, בשנים שארץ ישראל הייתה עורף לחזית הצפון אפריקאית. הוא העדיף לנהל בית קפה ווינאי במקום באר אמריקאי, בו מחזור המשקאות החריפים גדול בהרבה מכל צריכה אחרת. חתנו דוד, לעומת זאת, חי באווירה זו כדג במים. הוא דיבר אנגלית שוטפת, ידע להתחבר לחיילים ולקצינים וראה בזרם המשקאות החריפים דבר מובן מעליו. הוא שאף להכפיל את המחזור ע"י הגדלת המקום, כל עוד הקונויקטורה קיימת - צבאות הברית חונים בארץ. חותנו דחה רעיונות אלה בשאט נפש ופילל ליום בו ייעלם החייל הבריטי האחרון מנופה של נהרייה. חילוקי דעות אלו הפכו, כנראה, במשך הזמן לעקרוניים על אופן ניהול העסק. הייתה לי הרגשה, שדוד ראה בחותנו איש זקן עיקש שאינו מבין מה זה עסק, ופלאטו ראה בדוד אדם קל דעת, שאינו רציני בהערכות עסקיות. חשתי במתחים אלה ובכך שאילצה סבלה מהם, אם כי כלפי חוץ הנימה הייתה תמיד מאוד מאופקת. אינני יודע הכל על מרקם היחסים במשפחה - אך אחרי המלחמה דוד ואילזה עזבו את נהרייה ועברו לחיפה, שם דוד עבד, במשך השנים, בניהול בתי מלון שונים. את בית הקפה בנהרייה מכר פלאטו הזקן לזר ולא הורישו לילדיו. למה - מי יודע!

בימי קיץ 1941 היו עבורנו אירועי העולם לפעמים רחוקים ולא מציאותיים. בלילות חופשיים מחיילים ישבו אזרחי נהרייה בשקט ובשלווה על יד כוס קפה ועוגה, או כוס בירה לכל היותר, בקפה פלאטו. תיבת התקליטים הגדולה השמיעה נעימות מפזמוני התקופה, רבים רקדו על משטח קטן במרכז הדשא. זכור לי ערב ניוון כזה. מחיפה הגיעו אלינו קולות צופרי האזעקה. איש לא טרח לחפש מקלט או אף לעמעמע את אור הנורות הצבעוניות, שנמתחו מעל המדשאה. זרקורים, פגזי נ.מ. ותחמושת נותבים האירו את שמי המפרץ. מטוס נפגע וצנח לים. נשמעו התפוצצויות - שוב ושוב התקרבו גלים של מטוסים תוקפים. שעות ארוכות נמשכה ההמולה. אצל פלאטו לא התרגשו במיוחד. משכימי קום, שמיהרו בשש